

Naturvetarnas samhällspolitiska program

Beslutat på Naturvetarnas
kongress den 23 november 2024

Naturvetarna

INLEDNING

Det samhällspolitiska programmet är en vägledning i hur Naturvetarna resonerar i frågor som berör samhället, arbetsmarknaden och arbetslivet. Programmet ersätter det tidigare Principprogrammet. Det är ett kompletterande styrdokument jämte den aktuella kongressperiodens verksamhetsinriktning och stadgar.

NATURVETARE SKAPAR VÄRLDENS FRAMTID

Naturvetarnas medlemmar representerar en mängd professioner och verkar inom olika branscher, men förenas av en naturvetenskaplig grundsyn, förvärvad genom hög akademisk utbildning och kunskap om forskningsmetodik.

Naturvetare har nyckelroller där de hanterar många av vår tids mest angelägna utmaningar, och besitter nyckelkompetenser i omställningen till ett hållbart samhälle. Det är bra för Sverige, arbetsmarknaden och våra medlemmar. Men det ska också avspeglas i erkännande i form av konkurrenskraftig lön och trygga villkor.

NATURVETARNA – ETT EVIDENSBASERAT OCH HÅLLBART FÖRBUND

Naturvetarna baserar ställningstaganden och kommunikation på fakta och evidens. Politiska beslut och samhällsinsatser ska bygga på relevant forskning och ske i beredning med sakkunniga specialister.

Naturvetarna verkar för att samhällsutvecklingen, arbetsmarknaden och arbetslivet ska vara miljömässigt, socialt, organisatoriskt och ekonomiskt hållbart. Vi värnar den svenska modellen och kollektivavtalens ställning i samhället – de är våra främsta verktyg för att åstadkomma förändring.

Hållbar omställning är en kärnfråga för Naturvetarna. Utgångspunkten för vårt arbete är Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. För oss som fackförbund är det givet att omställningen ska vara rättvis och inkluderande. Det fackliga inflytandet har en självklar plats i omställningsprocesserna, inte minst lokalt på arbetsplatserna. Ett hållbart arbetsliv för naturvetaren handlar också om att vara hållbar under hela sin karriär och det bygger på god arbetsmiljö, bra villkor, kontinuerlig kompetensutveckling och trygghet vid omställning.

HÅLLBAR SAMHÄLLSUTVECKLING

Samhällsutmaningarna är globala, och det krävs internationellt samarbete för att hitta gemensamma lösningar. Satsningar på utbildning, forskning och innovation är nödvändiga investeringar i framtiden, men kunskapsbyggandet ska inte styras av politiska intressen. Akademisk frihet är en grundbult i svensk demokrati.

Livslångt lärande är en förutsättning för att kunna navigera i ett samhälle som ständigt förändras och präglas av snabb teknikutveckling och kunskapsintensiva verksamheter.

Naturvetarna verkar för att naturvetenskap och matematik ska göras tillgängligt genom hela utbildningskedjan, från förskolenivå till högskola och universitet. Kompetensutveckling under arbetslivet är en självklarhet. Både arbetsgivare och arbetstagare måste vara beredda att ställa om kontinuerligt genom fortbildning och omskolning. Det måste också vara möjligt att validera sin kompetens för att kvalificera sig för tjänster där det råder kompetensbrist.

Naturvetare har kompetenser och funktioner som är centrala för ett robust och resilient samhälle som står pall för kriser.

Sverige ska vara attraktivt för forskare och internationellt konkurrenskraftigt för etablering av forsknings- och utvecklingsbaserade verksamheter. Naturvetares kompetens är avgörande i strategiska och ledande positioner i samhället för att bidra till lösningen av samhällets utmaningar.

Naturvetarna anser att:

- En hållbar samhällsutveckling bygger på politiska idéer och beslut och kunskapsutveckling som är baserade på fakta och evidens.
- Forskning ska vara fri vid våra lärosäten, forskaren utan påtryckningar i sitt utövande och utbildningen fri från politiskt inflytande.
- Elever i grundskolan och gymnasiet måste ges förutsättningar att utveckla goda kunskaper inom naturvetenskap och matematik.
- Utbildningar inom naturvetenskapliga områden måste ges medel och förutsättningar för att bedriva en kvalitativ undervisning samt öka genomströmningen.
- Naturvetenskapliga utbildningar ska ha en tydlig forsknings- och arbetslivsanknytning och utformas för en karriär inom hela arbetsmarknaden.
- Utbildningssystemet ska erbjuda möjligheter för såväl kompetensutveckling som för att möta samhällets och arbetsmarknadens behov av omställning.

- Stat, övrig offentlig sektor och näringsliv har ett gemensamt ansvar för en hållbar samhällsutveckling. För innovation behövs samverkan och rörlighet mellan akademi och andra verksamheter.
- Infrastrukturer för forskning och innovation ska kunna nyttjas av forskningsverksamheter utanför lärosätena för samhällets bästa.

HÅLLBAR ARBETSMARKNAD

En stabil arbetsmarknad gynnar hållbarhet. Offentliga välfärdssystem skapar trygghet genom tillgång till sjuk- och föräldraförsäkring samt pension. Naturvetarna värnar den svenska modellen och kollektivavtalens ställning i samhället. Innevarande kollektivavtal ska respekteras, men avtalen ska också utvecklas i takt med att förutsättningarna förändras, för att alltid vara relevanta och attraktiva för båda parter.

Det internationella inflytandet på den svenska arbetsmarknaden och på arbetsvillkoren ökar. Lagstiftning och regleringar på EU-nivå påverkar den svenska arbetsmarknaden.

En hållbar arbetsmarknad kräver väl fungerande arbetsplatser med ändamålsenlig organisation och god arbetsmiljö. Nästan var fjärde privatanställd på den svenska arbetsmarknaden arbetar i ett företag som saknar kollektivavtal. Techbranschen sticker ut och här jobbar allt fler naturvetare. Ett annat problem är att befintliga kollektivavtal inte efterlevs. Många arbetar i internationella bolag, vars företagsledningar ibland saknar kunskap om och förståelse för den svenska modellen.

Naturvetarna anser att:

- Arbetsrätt och avtal ska vara anpassade till de förutsättningar som råder på dagens och morgondagens föränderliga arbetsmarknad, och vara neutrala i förhållande till arbets- eller uppdragsform.
- Kollektivavtalsmodellen är överlägsen lagstiftning eftersom de är stabila och samtidigt utvecklingsbara. Det ska vara attraktivt för verksamheter att ha kollektivavtal.
- Kollektivavtal ska förhandlas fram av parterna, vara flexibla och möjliggöra individuella och verksamhetsbaserade anpassningar.
- Strejkrätten ska värnas, och kunna utvecklas om det gynnar medlemmarnas intressen.

- Det ska vara möjligt att kombinera flera anställningar för att stärka upp individers och verksamheters kompetens, utan att individen missgynnas i förhållande till exempelvis pension- och försäkringssystem.
- Kollektivavtalade och statligt organiserade trygghetssystem ska främja individers rörlighet mellan verksamheter, sektorer och branscher.
- Politiska beslut på nationell och EU-nivå bör baseras på forskning och fakta.
- Lagstiftning och regleringar på EU-nivå ska harmonisera med och stärka den svenska modellen och kollektivavtalens ställning på arbetsmarknaden.
- Teknisk utveckling inom verksamheter och arbetsuppgifter är viktig och behövs, men digitalisering får inte ske på bekostnad av den personliga integriteten.

HÅLLBART ARBETSLIV

Naturvetarna verkar för att våra medlemmar ska vara både hållbara och konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden. Trygga anställningar och en arbetsmiljö med rimliga arbetstider, tempo och belastning är förutsättningar för ett hållbart, stimulerande och utvecklande arbetsliv. Tryggheten måste bestå även i perioder av arbetslöshet och vid byte av jobb under karriären.

Det ska löna sig att investera i en akademisk utbildning som är till nytta för samhället. Naturvetare ska erbjudas konkurrenskraftiga löner som speglar deras kompetens och efterfrågan.

Goda villkor är grunden för ett hållbart arbetsliv, särskilt när vi förväntas arbeta allt längre. Chefer måste kunna leda i förändring och ha mandat att fatta överenskommelser med sina medarbetare om uppdrag, villkor, tillgänglighet och lön. Medarbetare som är delaktiga och kan påverka den egna arbetssituationen trivs och presterar bättre. Fackligt förtroendevalda spelar en viktig roll för att främja goda villkor och en god arbetsmiljö.

Naturvetarnas medlemmar är högutbildade, var tredje har en forskarutbildning. Men det finns stora skillnader mellan olika grupper när det gäller arbetsmiljö och karriärmöj-

ligheter. Unga forskare inom akademien har exempelvis sämre anställningsvillkor än vad som gäller på övriga arbetsmarknaden. Unga och utlandsfödda är också generellt över-representerade på tillfälliga anställningar. Och den som har en osäker anställning saknar ofta tillgång till skyddsnät och insatser vid uppsägning eller omplacering.

Hälsa, motion, ett fungerande vardagspussel och egenmakt är friskfaktorer som ger hållbarhet i arbetslivet. Möjligheter till hybrid- och distansarbete, samt flexibla arbetstider kan minska stress, men får inte leda till försämrade karriärmöjligheter.

Kunskap är en färskvara. Arbetsgivare måste därför skapa förutsättningar för kontinuerlig kompetensutveckling. Det är en investering i såväl verksamhet som individ.

Naturvetarna anser att:

- En god arbetsmiljö främjas av ett gott ledarskap och en ändamålsenlig organisation, samt individens möjlighet till delaktighet och kontroll över den egna arbetssituationen.
- Ett hållbart arbetsliv grundas på goda villkor, där hälsa, motion, och egenmakt är viktiga faktorer. Möjligheter till hybrid- och distansarbete, samt flexibla arbetstider kan ge balans mellan arbete och fritid.
- Lokalt fackligt inflytande är en garant för medarbetares inflytande över hur arbetet organiseras och ska användas i verksamheten för att bidra till god arbetsmiljö och bra arbetsvillkor.
- Chefer ska ges goda villkor och förutsättningar som tid, resurser och stöd för verksamhets- och personalansvar och tydliga mandat. Det är en investering även i medarbetarnas arbetsvillkor.
- Utbildning ska löna sig och det ska vara möjligt för alla naturvetare att göra lönekarriär.
- Lön ska vara individuell och differentierad, baserad på skillnader i kompetens, uppdrag, ansvar och prestation.
- Stipendier som används för finansiering inom högskolan ska alltid omvandlas till lön via arbetsgivaren.

- Medarbetare ska erbjudas kontinuerlig kompetensutveckling för att upprätthålla och utveckla sina kvalifikationer, men också för att kunna ta sig an nya uppgifter och utmaningar i arbetslivet.
- Ansvaret för kompetensutveckling är delat, där arbetsgivare behöver erbjuda tid och resurser, och medarbetare ta del av de utbildningsinsatser som erbjuds.
- Jämlikhet, inkludering och mångfald ska värnas och ingen ska diskrimineras eller särbehandlas samt att diskrimineringslagen efterlevs i alla delar av arbetsmarknaden.
- Studenter ska inkluderas i samhällets trygghetssystem och ha en arbetsmiljö som främjar psykisk hälsa.
- Forskning och utbildning ska ha långsiktig finansiering med stabila spelregler som skapar möjligheter för hållbara satsningar och trygga karriärmöjligheter inom högskolan.
- Samma regelverk ska gälla för anställning inom högskolan som på den övriga arbetsmarknaden.
- Tjänster inom högskolan och statliga forskningsinstitut ska utlysas öppet och tillsättningarna vara transparenta. De sökandes lämplighet ska värderas likvärdigt även om meriterna kommer från utanför högskolans verksamhet.
- Pensionssystemet ska vara flexibelt och ge individen möjlighet att anpassa sitt arbetsliv inför pension.

Naturvetarna är ett partipolitiskt obundet fackförbund inom Saco, Sveriges akademikers centralorganisation, vars förbund organiserar medlemmar efter utbildningsområde. Vi har cirka 35 000 medlemmar inom life science, jord, skog och miljö, de fysiska vetenskaperna, matematik och data. Naturvetare skapar världens framtid. Våra medlemmar hittar lösningar på samhällets utmaningar och tar fram morgondagens innovationer. [NATURVETARNA.SE](https://naturvetarna.se)

- facebook.com/Naturvetarna
- linkedin.com: Naturvetarna
- instagram.com/naturvetarna
- instagram.com/naturvetarna_student
- [Naturvetarpodden](#)
- www.naturvetarna.se